

NIEPEWNY (298) *ai*

niepewny (296), **niepewien** (2).

W pisowni łącznej (247), *w rozłącznej* (51).

Pierwsze dwa e jasne; -en z tekstu oznaczającego é niekonsekwentnie.

comp niepewni(e)jszy (2).

sg m N niepewny (54), niepewien (1); ~ (*attrib*) niepewny (29); ~ (*praed*) niepewny (25), niepewien (1) *Mącz*. ◊ *G* niepewn(e)go (7). ◊ *D* niepewnému (2); -ému (1), -(e)mu (1). ◊ *A* niepewny (7). ◊ *I* niepewnym (1). ◊ *L* niepewnym (3). ◊ *f N* niepewną (35), niepewna (1), niepewn(a) (4); ~ (*attrib*) -ą (13); ~ (*praed*) -ą (22), -a (1) *BielKron*. ◊ *G* niepewnėj (5); -ėj (1), -(e)j (4). ◊ *D* niepewn(e)j (1). ◊ *A* niepewną (16). ◊ *I* niepewną (5). ◊ *L* niepewnėj (6); -ėj (3), -(e)j (3). ◊ *n N* niepewn(e), niepewni(e)jsz(e) (21). ◊ *G* niepewnego, niepewni(e)jszého (21); -ého (1), -(e)go (20). ◊ *D* niepewnému (2); -ému (1), -(e)mu (1). ◊ *A* niepewn(e) (7). ◊ *L* niepewnym (1). ◊ *pl N m pers* niepewni (6). *subst* niepewné, niepewni(e)jszé (32); -é (3), -(e) (29). ◊ *G* niepewnych (17). ◊ *D* niepewnym (1). *A m pers* niepewné (2). *subst* niepewné (23); -é (6), -(e) (17). ◊ *I m* niepewnými (3) *RejAp*, *LatHar*, *GosłCast*, niepewnymi (1) *KrowObr*; ~ -ými (1), -(e)mi (2). *f* niepewnými (5) *Mącz* (3), *RejAp*, *GosłCast*, niepewnymi (3) *WujJudSkarJedn*, *GosłCast*; ~ -ými (1), -(e)mi (4). *n* niepewnými (1). ◊ *L* niepewnych (3). ◊ *V subst* niepewn(e) (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w. s.v. pewny.

1. *Nie zasługujący na zaufanie; podejrzany, wątpliwy; dubius Mącz, Modrz, Calag; incertus Modrz, JanStat; ambiguus, fallax, fucatus, infidelis, inofficiosus, lubricus, suspiciosus, vacillans Mącz; anceps, creper, dubiosus, suspensus Calep; infidus Cn* (125) : Niepewne mu dary dae Wszystkie mnima podej(ź)rzane. *BierRozm* 13; Omylna to rzecz. Sáмого też o łobie śwyádectwo w tey myerze bárzo nyepewne. *KromRozm II* 12v; Wyłzły tymi czáły kłyáżki [...] w ktorzy trzy łą znáki kołćyóła bożego opifáne/ mym zdánim/ łprołtnyeyłse á nyepewnyeyłse niżli ony dwa Luterskyye. *KromRozm III* C3; nie piłárzmi niepewnymi/ ktorzy tho piłżá z mozgow łwoich/ ále dowiedz tego łlowem Bożym *KrowObr* 22; yż ku łwey chwale rádzi niepewne nowiny pułzczáią *BielKron* 225; Było ná ten czás powiełci rozmałtych dołyc ále nie pewnych *BielKron* 419v, 371v; Fallax coniectura. Niepewne domniémánie. *Mącz* 117a; Procitum Testamentum. Niemocny/ niepewny testáment. *Mącz* 324b; Literae inconstantes. Nie pewne liłty/ niewiedzieć co w łobie zámykáyá. *Mącz* 418c, 8a, [95]c [2 r.], 113b [2 r.], 117a [3 r.], 126b (19); *RejPos* 218v, 335; *HistLan ktv*; (*marg*) Apokryphá Xięgi ktorzy Kołćioł nie przyjmuie. (–) Iedno tego pátrzcłe ábyłcie Apokriphámi/ to ielt niepewnymi tych [*ksiąg*] niezwałi/ o ktorzy w Kołćiele żadne^{eo} iuż wátpienia niemáłz *WujJud* 31v; Miłstrzowie Confelsionistow nie pewni. *WujJud* 66v *marg*, 137 [2 r.], L14, L15v; *CzechRozm* 63v; á więc przeto iuż národzenie páńłkie niepewne będzie? Táłke j o trzech krolách/ kiedy y ktorego roku do Bethleem przyłzli/ pewnołci żadney nie małz *SkarJedn* 99; Przypatrziwszy się Contractom niepewnym Więcey łobie miedzy stronami łprzełwnym, a łzkodliwym. *ZapKołcier* 1580/12v; *CzechEp* 137, 302; O tym Clemensłe/ nie zgadzáią łię dawni piłárze/ bo iedni go Piotrowym namieltnikiem liczá/ iáko ná imię włzyłczy [!] Papieźnicy/ wziáwłzy to od niepewnych Hiłtorykow. *NiemObr* 55; *Calep* 343a; Kluczłnikowi/ w ktorzym wátpią że nie pewny Száfarz/ bieráć klucz ná noc *GosłGosp* 56, 62; *KochAp*

11; *LatHar* +5; O Błędzie ludzki/ o nie pewne dumy/ Przecz się wżdy ták z rozumy/ Płochymi wnośiemy/ Iáwnego głupstwą w łobie nie baczemy. *RybGęśli Dv*; *WujNT* 5; *SarnStat* 56, 471, 842 [2 r.], 846, 1306; Zgodá y miłość wyciśniona nie pewna. *PowodPr* 45 marg; Lepiej nam niewiádomość cierpieć/ niżli się niepewnymi poćiechámí karmić *SkarKaz* 38b; który [Bóg] tákich domyśłow y wieźdźb [!]/ y czárow/ y pytania od niepewnych prorokow írogo zákazał. *SkarKaz* 518h, 278b; *GosłCast* 66.

niepewny w czym (3): *GroicPorz* p3; *Mącz* 194c; tedyby [Bóg] muíiał być nie pewny w obietnicach íwych/ Ale iż Bog íeft prawdziwy y wykonywa to co komu íłubuíe *CzechRozm* 132v.

W połączeniach szeregowych (5): *Mącz* 115d; *CzechEp* 102; żebyś W.M. wiedział/ co o nálezym nabożeństwie/ wierze y wyznániu/ nie z cudzey zaoczney/ nie pewney/ powieści: ále iuz práwie/ iáko z vft náleznych włáfnych/ rozumieć y trzymać W.M. będzieł miał. *CzechEpPorz* **2; *Philozophia* y mądrość świecka/ máíac rzeczy nizkie/ máłe y niepewne/ íłow y długimi y wydworknymi nágradza/ y vdátną się czyni. *SkarKaz* 122a; *KlonWor* 28.

W przeciwstawieniach: »niepewny ... pewny (4), prawdziwy« (5): Znáki ku zdániu ná mękę ktore pewne/ y ktchore nie pewne. *GroicPorz* oo4; vkaíz nie pílarze niepewne/ ále íłowo Boże práwdziwe? *KrowObr* 22v; iż też do pewności pílmá ś. [...] y ono íłuzý/ wiedzieć ktore íą księgi Nowego teftámentu pewne/ á ktore nie pewne *BudNT przedm* d2v; *SkarKaz* 279a; *KlonWor ded* **v.

W charakterystycznych połączeniach: *niewpewne(-y, -a) dekreta, domniemanie, grunt (2), historyja (2), kontrakt, księgi, listy, mniemanie, moc [czego], namowa, nowiny (2), odpowiedzi, pisma (2), pociechy, powiastka, powieści (5), prawda, proba (3), słowa, świadectwo (2), testament, wieści, wymysły, zapisy, znaki; niepewny(-i) dłużnik (2), historyk, mistrzowie, młynarz, pisarz, prorok, składacz, szafarz.*

Wyrażenia: »człowiek niepewny« (2): nie Orłácyułowí Grámmátykowi/ áni Sztánkárowi przes pewney ítolice/ człówiekowi niepewnemu/ to íądzić dam *OrzList* gv; *SkarKazSej* 663b.

»niepewna dziewoja, gospodze, mężatka« = *kobieta wątpliwej moralności* [szyk 2:1] (1:1:1): Gdzie máło dba o mężá niepewna Góspodze. *KlonWor* 58; Naprzod więc piéniężnego páchołká vpoią: Poíádzą podle niego niepewną dziewoią *KlonWor* 68, 59.

»niepewny frant« (1): Nań pátrzą/ zá nim idą Cygáni y zdraycy/ Ólzuftowie y ígarze/ zboyce/ świętokraycy: Obłudni ludzie wśzyfcy/ niepewni frántowie/ Mrugałowíe nieízczerzy/ y Sykofántowie. *KlonWor* 28.

»przyjaciel niepewny« = *fucatus amicus Mącz; dysphilus Calep* [szyk 5:2] (7): Kto niemiłósierny przyiáciel niepewny. *BierEz* 13v; Przyiáciele z boiázni niepewni. *BierEz* M4; *Mącz* 138c; Przyiáciel kupny niepewny. *RejAp* 152v marg [*idem*] Ee4v; *Calep* 346b; *SkarKazSej* 670b.

»niepewna rzecz« = *incertum Modrz* [szyk 7:5] (12): *LibLeg* 11/41v; *KromRozm II* q4; á wślyftkie niepewnych rzeczy bayki/ vmárłym ráczey kácerzom/ niżli kościelnym żywym máią być ípiewáne. *Leop* *2v; nie wiem kto to tákíe rzeczy o Cefárze nie pewne roznośi. *BielKron* 224; *Mącz* 334b; *RejZwierc* [78²]; *WujJud* 127v; *ModrzBaz* 25; Przyiáciela íi zemnie ná wieki nie máią/ Którzy w rzeczách niepewnych pewności ízukáią. *KochPs* 42; *CzechEp* 54; nie ták prędko wierz gdy o nim źle mówią. [...] Nie pewne to rzeczy, rozumieemy dobrze o nim/ poki się pewna rzecz nie pokaże. *SkarKaz* 279a; *KlonWor ded* **v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»sprawa niepewna« [szyk 3:2] (5): W wigilią Andrzeiá świętego/ Vyrzy oblubieńcá fwego/ Aleć to ípráwá niepewna *BielKom* G4v; *RejPos* 253; W Perfyey práwi/ był ieden więzien z Cypru/ o którym dano rodzicom iego ípráwę niepewną/ íż miał vmrzeć. *SkarŻyw* 99; A íż mamy sprawę iedno niepewną, íż Arcyxiążę miał się od Krzepic ruszyć *ActReg* 51; *GosłCast* 46.

»świadek niepewny« = *testis vacillans Mącz* [szyk 2:1] (3): Ale poniechawłzy tych świátkow niepewnych/ vkaż iákomći powiedział/ písmo święte? *KrowObr* 20v; *Mącz* 471d; *PaprUp* Iv.

»niepewnej wiary« (1): *dicimus hominem lubrica fide, Niepewney wiary. Mącz* 198a.

Szeregi: »błędny a niepewny« (1): nie iedno ínŹe błędne a niepewne wymyłły y ízkodliwe balwofalftwa wykorzenił/ ale teŹ nad łowo boŹe wymyłłne bałwany/ [...] wyrzucił *SeklWyzn* iiv.

»niepewny ani dobry« (1): Nye pewna to áni dobra reguł. *KromRozm I* L4.

»niepewny a niedokończony« (1): A tu iuŹ potym to káŹdy obaczy/ komu íe niepewne á niedokończone zdádzá dekretá y wyroki iego á omyłne łowá iego/ gdy czáfu swoiego to íkutkiem pozna/ co to íełt/ [...] wpáść w moŹne ręce iego. *RejPos* 335v.

»niepewny i wiary niegodny« (1): Pitałem go teŹ ołwiatki co zac beli/ rzekl ze niepewnij/ y wiari niegodnij *PaprUp* Iv.

»niepewny a niepodobny« (1): Aby ná on czás gdy íe to pełnić miáło/ mnief íe to rozumowi ludzkiemu niepewnego á niepodobnego zdáło. *RejPos* 271.

»niestateczny i niepewny« (1): OtoŹ ia ná takie I. M. dyfkurfzy nieftáteczne y niepewne/ ták krotkie zámknienie czynię *CzechEp* 302.

»odmienny i niepewny« (1): (Wierny Pan Bog w ło wách swoich/ [...]). Gdy obiecał/ iáko wiścić nie ma? ábo to człowiek odmienny y niepewny? *SkarKazSej* 663b.

»omylny a (i) niepewny« [szyk 3:3] (6): *KromRozm II* q4; Ale ktoreby íe [*pisma*] nie zgadzály z iálnym poštánowaniem Páńłkim/ mamy íe rozumieć iuŹ zá omyłne á zá niepewne. *RejAp* 196v, 196v; *RejPos* 40v, 253; A ták ma być vwaŹan gniew/ áby nie ledá s przyczyny był poruŹzon/ gdyż wiele przyczyn íełt y omyłnych y niepewnych ná świece. *RejZwierc* [78v²].

»i pewny i niepewny« (1): *Vacuna nići przędłá baykámí fię báwiąc. Dziwne rzeczy, y pewne y niepewne prawiąc. KlonWor ded **v.*

»podeŹrzany a niepewny« (1): Táki pozew [...] w ten czás bywa/ kiedy ktho íełt nieofyáđły/ niepołtuŹny/ áłbo dłuŹnik wzbieŹeniu podeŹrzány/ á w płacy niepewny. *GroicPorz* p3.

»albo niepewny albo podrzucony« (1): LecŹ o písmach Doktorow ś. Kośćioł Powfzechny/ [...] co áłbo niepewnego/ áłbo podrzuconego było/ to okazał. *WujJud* 35v.

»niepewny ani prawdziwy« (1): powiedzieli mu rozmáite ludzkie/ ále káŹde niepewne/ áni prawdziwe mnimánie. *CzechEpPORz **3v.*

»niepewny a próżny« (1): Przeto niech Grekowie o tych Pátryárchiách/ [...] niepewnymi fię á próŹnemi wieściami nie karmią. *SkarJedn* 167.

»niepewny ani przepieczny« (1): ÍŹ nyepewna áni przełpyeczna rzecz písmem písmo wykłáđác. *KromRozm II* q4..

»niepewny a skryty« (1): iż niektóre Księgi Źtárego TeŹtámentu od Źtárych Doktorow Źá názwane Apokryfá/ to ieŹt niepewne á Źkryte/ o których w KoŹciele BoŹym pewnego Źwiádecstwá y pámieŹci ludzkiej niebyło. *WujJudConf* 31v.

»niepewny i (barzo) słaby« [szyk 1:1] (2): *CzechEp* 134; Ty przyczyny bárzo Źlábe/ y niepewne Źá *NiemObr* 51.

»niepewny ani Źwiadomy« (1): á wyrzucił wiele kŹiág od koŹciołá/ ktore były piány pokátnie/ nie pewnego áni Źwiádomego Źkłádánia *BielKron* 161v.

»niepewny, (a) wátpliwy« [szyk 3:3] (6): iakoby mocz iego [*polskiego balsamu lekarzom*] była niepewna á wátpliwa *FalZioł* I 22a; Zdála Źię tedy ŹłuŹzna rzecz byŹ/ áby ieden iáko głowá [...] wátpliwe á niepewne [*dubia et incerta*] rzeczy rozwięzował *ModrzBaz* 25; *Zwyeffelhaftig*. Wátpliwy. Niepewny. Dubius. *Calag* 600a; *Calep* 68a, 268b, 1037b. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»zły a niepewny« (1): áadny Doctor nieczyni zmienki oczýŹczv/ krom przewrotnych mnichow/ ktorzy na tym złym grvncie/ a niepewnym/ zbvdowali wŹzytki kłáztory Źwoie *SeklWyzn* Gv. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

2. *Taki, o którym nie można powiedzieć, że jest wiadomy, sprawdzony; incertus Mącz, JanStat* (43) : *BierEz* O; ále niechcę nie niepewnego powiedzieŹ/ gdyŹ Źá rzeczy przyŹŹle tháiemne ludziem. *BielKron* 244; *Zwycięstwo á skończenie wojenne* nie pewne yeŹt/ Nie wiedzieŹ [...] Kto wygra álbo vtráci. *Mącz* 210b; Pokoy miły od Źtárfzych podány trzymáiac/ A ná niepewną bitwę/ nic Źye nieŹkwápiáiac. *ZawJeŹt* 12; A IŹ niepewna ieŹt przyŹŹlych czáłów wiádomóŹŹ/ áni przeciwwko nim mogá bydŹ dáné pewné rády y opátrzenia *SarnStat* 123 [*idem* (2)] 298, 424; To vpátrował, ze nie pewny częŹto ieŹt koniec MarŹá, niolác Źtrátę gęŹto. *KlonKr* B4; O głupi/ przed tym co maŹ iŹ woliŹz vciekáŹ/ A Źzukáiac niepewney máietnoŹci czekáŹ. *PudłDydo* B, A4v.

W przeciwstawieniu: »pewny ... niepewny« (4): zebi y. m. pewnich rzeczy za niepewne pvszczac nie raczila *LibLeg* 11/42; *CzechEp* 372; Źlebym czynił/ kiedybym was od pewného pokoju/ do niepewného zwycięŹtwá odwodziŹ miał *OrzJan* 15; *CiekPotr* 16.

W porównaniu (1): *Caduca et incerta sunt bona fortunae*, CzeŹne ymienie Dobrá a MáýetnoŹci naŹze/ Źá yákoby letnia roŹá/ Niepewne, *Mącz* 29a.

W charakterystycznych połączeniach: niepewna(-e) bitwa, majętnoŹŹ (2), państwo, przyszłych rzeczy wiadomoŹŹ, skończenie wojenne (zwycięstwo) (2).

Wyrażenia: »niepewne(-y) dziatki, syn« (1:1): Wyele ich o thym trzymało ze nyepewny Źyn był Filipow *GliczKsiąŹ* B6; STárym chłopotom dzieweczek byŹmy nie dawály/ [...] Zá niepewne bywáiac z tákich oycow dziatki. *BielSjem* 22.

»liczba niepewna« [szyk *zmienny*] (4): Thá liczbá dzieŹieŹŹ znaczy liczbę nie pewną y wielką *BibRadz* I 451a *marg*; iáko z dawná wiemy/ iŹ Pan záwŹdy zákrýwał czáŹy dekretow Źwoich pod niepewnemi liczbámi/ áby wierni záwŹdy gotowi byli *RejAp* 116v; *CzechEp* 372 [2 r.].

»ocięć (a. ojcowie), rodzice niepewni(-y)« [szyk 2:1] (2:1): A záiŹte ná tem mizernym/ á pochylnym Źwyecye doŹiŹ bárzo potráfi oycow nyepewnych/ Źynow bez oycá. *GliczKsiąŹ* B5, B4v, B5v.

»niepewna rzecz« [szyk 6:1] (7): Bo kto trąci co w ręku ma/ A niepewne rzeczy duma: Takiemuć zmyłtu nie sítawa *BierEz* H3, H4; *LibLeg* 11/42; Lepiey tu nieprzyacielá czekać w Ziemi v siebie/ niź tám do nieprzyacielŃkiewy Ziemi ciągnąć na niepewną rzecz *BielSpr* 59v; ábowiem niepewney rzeczy/ y tey ktora końcá nie ma/ [...] trudno dáć było ábo miárę/ ábo modłę. *GórnRozm* Gv; *VotSzL* C3; *CiekPotr* 16.

Szeregi: »niepewny a niepoćiwý« (1): *GliczKsiqz* B4v cf *W przen*.

»niepewny a niesłuszny« (1): dla nieyákyey íromoty á zelzenya/ zácyerano rodzice one nyepewne á nyelluŃne *GliczKsiqz* B5v.

»niepewny a omylny« (1): gdiź widzisz iż są niepewne á omylne czáły twoie *RejPos* Ooo4v.

W przen (1) :

Wyrażenie: »niepewne łono« = *nieprawe pochodzenie* (1): Przy dworze tedy zwykły teź chłopyetá ludzye nyepewnego oycá krętą pyátnowác á kreŃić/ wyrządzáiac im to/ iż oni máyá zawŃŃe ten Herb s łobá nolić/ dla nyepewnego á nyepoćiwego łoná *GliczKsiqz* B4v.

a. *W funkcji rzeczownika; incertum Vulg, PolAnt* (13) :

»niepewna« (10) : bo ták iest: iż y ludzi piŃmo ś. Aniołami zowie. Iákom ia w Dyálogách/ y potym gdiź indziy pokazował. Ale y to iestczé v X. K. nie pewna *CzechEp* 213.

~ *W przeciwstawieniu*: »pewna... niepewna« (1): trzebá fortelow ná Turki tákich iákie oni drugim czyniá/ to iest áź ná pewną kázác/ ná niepewną vchodzić fortelmi *BielKron* 311.

Fraza: »to (jest) niepewna« [*w tym: cum inf* (2), *ze zdaniem podmiotowym* (2)] [*szyk zmienny*] (4): Przodkyem nyepewna to/ áby wŃŃyŃtkeye kráiny ktoreś wymyenił z Greki á RuŃyá dzyerzáły. *KromRozm III* L5v; *GliczKsiqz* B3v; Abowiem tho niepewna w niebie ná tram piŃác/ Lepiey wydrzeć niźli Ńie w nádzyei koŃyŃác. *RejWiz* 123v; Ale iż to iest niepewna ná vczyňki Ńie Ńwe Ńpufzczác: [...] tedy niemáŃz nic pewnieyŃzego/ iedno temu cále wierzyć: iż [...] Bog Ńam z łáŃki Ńwey vŃpráwiedliwia nas *CzechEp* 209.

Wyrażenia przyimkowe: »na niepewną« = *non quasi in incertum PolAnt, Vulg* (5): A przetoź ia thák biezę nie iáko ná nie pewną/ thák Ńzermuię nie iáko wiátr biiác. *BibRadz* 1.Cor 9/26; *BielKron* 311; *MycPrz* I C4v; *CzechEp* 130; *WujNT* 1.Cor 9/26.

[»w niepewną«: A ieden mąż wyciągnáwŃŃy łuk/ Ńtrzelił wnepewną [*in incertum sagittam dirigens*] á z tráfunku poŃtrzelił krolá IŃráelŃkie⁸⁰ [Lecz mąż niektóry wyciągnáł łuk ná niepewną Ńtrzałę pufzczáiac/ á z tráfunku poŃtrzelił krolá IzráelŃkie⁸⁰ *WujBib*] miedzy pŃucá y zołádek. *Leop* 3.Reg 22/34 (*Linde s.v. pewny*).] ~

»niepewne« (3) :

~ *W przeciwstawieniu*: »pewne ... niepewne« (3): Takiemuć zmyłtu nie sítawa/ Pewne zá niepewne dáwa. *BierEz* H3, H4; A pewne zá niepewne Ńtráćić nie bárzo to rozum iest. *RejZwierc* 37. ~

3. *Niewiadomy, bliźej nie okréŃlony, incertus HistAl; anceps Mqcz* (8) : Wiele ich ktorzy żywota są rozdzielne⁸⁰ Ńmierć niepewna zrowna *BielŻyw* 143; *Mqcz* 9b; ktorego [Ńwiata] bliźki náŃtępuie koniec y czás bárzo niepewny: áby mię oná godziná nie náŃŃlá iáko złodźiey/ nád czekanie y czuyność potrzebná. *SkarKaz* 423b.

W przeciwstawieniach: »pewny (4), wiadomy ... niepewny« (5): Alexander rzekł dokończenie żywota twego iefli tobie wiadome czyli nie pewne [*cognitum aut incertum*]. *HistAl* A7v; Ale gdy Bog iefł pewny/ nie pewny przypadek *RejWiz* 128; gdyż on woła fwoię fwiętą y dokończenie káždey rzeczy ząwždy niepewnemi cząły ząmykąc raczył. [...] A pewnego cząfu nigdy miánować nie raczył. *RejAp* 104; iż nie nie iefł pewnieyfe⁶⁰ nád śmierć/ á nic niepewniefzszego nád czás iey/ kiedy ná kogo przypásć ma. *RejPos* 342; *WujNT* Bbbbb4v.

W charakterystycznych połączeniach: niepewne(-a, -y) czas(y) (2), dokończenie żywota, przygoda, przypadek, śmierć (czas, godzina śmierci) (3).

4. *Chwiejny, nie dający poczucia bezpieczeństwa; zawodny; incertus* *Mącz, Calep, Vulg, JanStat; cadens JanStat; inconstans, mutabilis, vagus Cn* (68) : Pomoc nie równa nie pewna. *BierEz* O4; Ci ktorzy fą nam nierowni/ Pomocnicy fą niepewni: Nądzieie w nich niepokładay *BierEz* O4; *BielŻyw* 138; *BielKom* C2; *GroicPorz* hh2; *RejWiz* 128 [2 r.]; Ná niepewne iednáníe. *RejFig* A7v, *RejZwierz* bb, 29, 129v; *Muliebris sententia, Nieftále/ Niepewne/ odmienne przedfię wzięcie. Mącz* 235d, 49d, 128a, 239b, 418c; á rády ich niebefpieczne będą/ á niepewne poftánowienie ich. *RejPos* 188; *Ewányelia* [...] *Przećiwko fwiátu y omylnym fprawam iego/ y niepewnemu pokoiowi iego. RejPos* 332v, 322v; *Bo to fczęśćie ma nie pewne drogi/ Potrzebuie fwey wielkiey przefłrogi BielSat* H2; *Spuścił fie ná dziećinny niepewny rátunek. HistLan* A3; *Strum* G2v; *Niechę ia tedy iuz więcej tą kląmbłą fprofną y niepewną/ [...] tych dwu rzeczy [...] ściłkąc. CzechEp* 246; *NiemObr* 53; *PaprUp* G3v; *ieśli czuiefł żeś iefł odwiedźiony/ Y ná niepewny dródze w błędzie poftáwiony: Wróc fye. ZawJefł* 34, 31; *Calep* 518b, 782a; *GostGosp* 68; *Turczynowi iuz blifkiému/ ábyś zabiezał: niepewnemu przymiérzu iiego/ y wymatánéy wierze iego/ ábyś nie wierzył OrzJan* 112; *Ieśli bowiem żeglarze nie będą pátrząc ná światłość Niebá/ y pilnowąc znąkow onego/ w niepewnych biegách będą fię tułąc. KołakSzczęśł* Cv; *Abowiem iefłiby niepewny głós trąbá dąłá/ ktoż fię ná woynę gotowác będzie? WujNT* 1.Cor 14/8, Aaaaa4; *Ligi bez zgody w wie(r)ze y obyczáiách nie pewne. PowodPr* 56 *marg*, 44; *GostCast* 22, 54; *z máłych przyczyn y podeyrzánia niepewnego/ złe ferce ku drugiemu biorą SkarKazSej* 675a.

niepewny w czym (1): *bo ta [nadzieja] wrzeczach ysprawach ludzkich barzo niepewna. ActReg* 139.

W połączeniu szeregowym (1): *co był zá fpośób wáfzény Kró: M. co zá poftępek Królestwá twého/ iáko bárzo niepewny/ bárzo wątpliwy/ y niebefpieczeńftwá pełny. OrzJan* 92.

W przeciwstawieniach: »pewny (3), dobry, gruntowny... niepewny« (5): *Diar* 68; *które [nauki] nas pewną drogą/ do niepewnych rzeczy wiodą OrzQuin* H4; *Dobrá im myłł nie pewna nádzieiá cukruie. HistLan* Fv; *Ieden tylo zbawienny korab y pewny: á inne wśzytkie fą rozboynicze/ á nie pewne łodki. SkarJedn* 38; *żeby iuz nápotym zá niepewne pewne [pro incertis certae JanStat 142]/ zá niepożyteczné/ pożyteczné fądowné wftawy były SarnStat* 56.

W porównaniu (1): *będąc będziefł mi iáko (zrzodło) omylne (y) wody niepewne [non fideles]. BudBib Ier* 15/18.

W charakterystycznych połączeniach: niepewna(-y, -e) droga (2), fundament (4), grunt, jednanie, łodka, mienie, nadzieja, obietnica, pewność o czym, pokój, pomoc, postano, przedsięwzięcie, przymierze, ratunek, rękojemstwo, ścieżka; niepewni pomocnicy.

Zwroty: »[co] za niepewne mieć« (1): przymierze ktoreć złamał zawnždy za niepewne miey *BielKron* 253v.

»zostawić [kogo] w niepewnej rzeczy [= w niepewści]« (1): Aliquem suspendere [...], Zoftawić go w niepewnej rzeczy. *Mącz* 289c.

Wyrażenia: »niepewna (jest) fortuna« = *cadens fortuna JanStat* [szyk 3:1] (4): á nález rozmyły/ Ná wyroku niepewnéy fortuny zawiły. *KochPam* 83; *GórnTroas* 23; Niepewnaś Fortuno/ bez oczu/ bez wiary/ Ni tym co ie złościż wieczne są tve dary/ Ni raz opuśczoney zábaczasz bez miary *RybGęśli* Bv; *SarnStat* 952.

»niepewna (jest) nadzieja« [szyk 5:1] (6): *RejWiz* 3; *HistLan* D4v, Fv; *RejZwierc* 98v; Iuż baczę/ że niepewną ci nadzieię máią/ Którzy wiary po miłych śwych pewnéy czekáią. *PudlFr* 32; *ActReg* 139.

»niepewna rzecz« [szyk 2:1] (3): ktore [swoje ciało pod osobą chleba] nam Pan Kryst^{us} dał za ieden vpominek álbo áłło/ ábyśmy sie krześcíanie ználi przeznię gdziebyśmy te⁸⁰ nieużywali/ niepewnáby rzecz byłá nálezá *BielKron* 203v; *OrzQuin* H4; Kładą téż drudzy/ [...] korytá dłubané [...] á zwiérzchu ie przykrywáli pokrzywkámi/ ábo sztukámi drzewá łupánego: co to iest rzecz nie pewna/ y wielém łtawów widał/ przez tákové korytá potárgánych *Strum* G2.

Szeregi: »bojaźliwy i niepewny« (1): (Boiáźliwe y niepewne/ mowi Mędrzec/ opátrności nález.) [*Cogitationes enim mortalium timidae, et incertae providentiae nostrae Vulg Sap* 9/14] *SkarKazSej* 660b.

»niejednostajny i niepewny« (1): áby się fundáment ten/ z rozmaítey gliny y ilu pomielzány y wfuty/ tym lepiej obaczyć mógl/ iż iest nie jednoštáyny y nie pewny. *CzechEp* 228.

»niepewny a nietrwały (a. ani trwały)« [szyk 2:1] (3): *Malus custos diuturnitatis, metus*, Gdzie boyaźń tám nie trwała á niepewna stroza. *Mącz* 75c; Ponieważ niepewna iest á nietrwała pámięć ludzka [*Quandoquidem incerta est neque satis durabilis memoria humana JanPrzyw* 52]/ zwykli są ludzie pímmem to opátrowác/ czego wieczną pámięć mieć chcą. *SarnStat* 11; pokoy z nim niepewny áni trwały *SkarKazSej* 660a.

»omylny a niepewny« (1): że nigdy wftać nie mieli/ áni zábłędzić ná tey omylney drodze/ á bárzo niepewney ściełzce fwiátá tego *RejPos* 184v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»niepewny i słaby« (1): Iż ludzkie zdánia y wywody są niepewne y słábe *CzechEp* 134.

»zwałtony i niepewny« (1): Bo ieliby oná [*wiara*] namniey zwałtona y niepewna byłá/ trudno rzeczy tych/ ktorých śmyłámi cíelefnymi doycć/ áni doścáć/ nie możemy/ okázáć ma. *NiemObr* 69.

a. *Który nie wzbudza zaufania* (1) : Gdzie poyrzy zewłząd morze/ zewłząd trwogá. Brzegu niewidác przewoźnik nie pewny/ Strách serce wiął/ á w oczu płacz rzewny. *KochPieś* 7.

5. *Przemijający, nietrwały; incertus Modrz, Vulg; caducus, fragilis, momentaneus Mącz* (25) : *Fortuna volubilis*, Toczne/ obrotne łzcześnie/ to yest niepewne/ nieštáteczne. *Mącz* 506d, 29a; *BudNT* 1.*Tim* 6/17; Y rokłofzyć nález Niepewne: ále y trofki wftaćić Mułzą *KochOdpr* Bv; Niepewne łkárby pošiedli ná ziemi: Bo łkoro zágrzmi tva pomłtá nád niemi/ Y pan/ y páńłtwo znikną wocemgnieniu/ Prołto iáko fen *KochPs* 108; áni pokładáli nádzieie w bogáctwie niepewnym/ ále w Bogu żywym *WujNT* 1.*Tim* 6/17; *GosłCast* 41.

W połączeniach szeregowych (2): Niech téż y to káždy obaczy/ co się nie známi rodzi: iáko bogáctwá/ możność: ktore téż tákże są niepewne/ nieuštáwiczne/ á nietrwałé [*quae et ipsa incerta*

sunt, caduca, instabilia]. *ModrzBaz* 57; Coż ząfię ięft zacnieyńszego/ iáko więcey o onym wiecznym á niefkończonym żywocie fie ítárác/ niżli o thym doczeńnym/ nietrwáłym/ y niepewnym? *Phil* 14.

W przeciwstawieniach: »pewny, wieczny ... niepewny« (2): *KuczbaKat* 140; A Choćbychmy y ten ítrách zą niepewny mieli/ Tedychmy iuż pewnieyńszy oczymá widzieli. *RejZwierc* 245v.

W charakterystycznych połączeniach: *niepewne bogactwa* (3), *dobra, skarby, szczęście*.

Wyrażenia: »niepewne rzeczy« [szyk 1:1] (2): Niepewneć są rzeczy zwirzchnie, Wszytki postawy cielesne *BierRozm* 8; Bo rzeczy íą niepewné/ y które czas gładzi *KochDz* 104.

»niepewne sprawy« (1): *GosłCast* 9 cf »niepewny i odmienny«.

»niepewny(-e) żywot, bieg (a. wiek) żywota, lata« [szyk 5:3] (5:2:1): *RejZwierc* 127v, aa2; *RejPos* 178; A iákiefz wdzięcznieyńsze mieńzkánie może być człowieká poczćiwego zą żywotá tego niepewnego íwego? *RejZwierc* 33; á tháкови nie zdádzą fie pomnieć ná bieg żywotá ludzkiego/ iáko ięft krotki y niepewny. *Phil* H3; *LatHar* 643; Látá náłzé niepewné: lepiéy fie nie rodzić *GosłCast* 52, 31.

Szeregi: »niepewny i krotki« [szyk 1 : 1] (2): *Phil* H3; Lecz bym też nadofkonáley niepewny y krotki wiek żywotá mego prowadził *LatHar* 643. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»obłądny a niepewny« (1): ífz ięft obłądne a niepewne tu mieńzkánie náłfe *RejPs* 199v.

»niepewny i odmienny« (1): Świátá tego niepewné y odmienné ípráwy Vkázuiefz *GosłCast* 9.

»omylny i niepewny« (1): gdyż iednák Chrzeńcijáńńkiemu człowiekowi ząwždy przed oczymá być máią/ nie ty omylne y niepewne dobrá ktore widzimy/ ále ony prawdziwe y wieczne *KuczbaKat* 140.

W przen (3) :

Wyrażenie: »niepewne(-a) mieszkanie, gospoda [= życie na ziemi]« (2:1): *RejPs* 199v; *LubPs* A2v; Wízyńcy w niepewnéy gońpodzie mieńzkamy *KochFrag* 17.

6. Zagrożony, będący w niebezpieczeństwie; nie zabezpieczony, nie taki jak należy; fluxus *Modrz* (28) : Smierć ięft wieczne ípanie rozdzielenie ciań, bogatych ítrách, pożądanie vbogich, przygoda przez wviarowania, nie pewne á wiecne pielgrzymowanie *BielŻyw* 137; *ComCrac* 19v; Z kąd íię okázuie iáko íię po nie pewnych mieńcách poniewierań Abram. *BibRadz* I 7a marg; *GrzegRóżn* Gv; *Mącz* 427d; Koń ktory bończkę ma pod czeluńciami/ áłbo miedzy czeluńciami ięftb bárzo niepewny: [...] á sthąd ma síłá chorób w íobie *SienLek* 184; Przejazd niepewny: bowiem ná morzu póńnocnym [...] Król Duńłki pływáń z wońłkiem mocny *KochPam* 84, 84; Nie pewny ten kto z miáry nád moć [!] íwá wykroczy. Ięśli chcefz vżyć świátá dńugo y beńpiecznie/ Gńupiego zbytku íię ítrzeż/ nie broy nic wńzetecznie. *RybGęńli* Cv; *KlonFlis* D.

niepewny na czym (1): á ięfli mu [koniowi] guzy áłbo zońzy thám [miedzy żuchwami] wymácańz/ nierádzęć go kupić: boć ná zdrowiu będzie niepewny. *SienLek* 186.

niepewny przy czym (2): Zdrowie y zbáwienie przy fortunie nie pewne. *RejZwierc* 124v marg [*idem*] Bbb3.

niepewny w kim (1): Vńáńłby podpiwńzy íobie Niepewne pońfeństwo w tobie. *MWilkHist* G.

W charakterystycznych połączeniach: *niepewne(-a, -y) fory, majętność, miejsca, odkupienie nasze, pielgrzymowanie nasze, przejazd* (2).

Wyrażenia: »niepewny rozum« (3): Emotae mentis homo, Szalony człowiek/ niepewnego rozumu. *Mącz* [234]c, [234]d; Smiercią też niemoc léczyć/ szalonec to dumy: Pátrż do czego cię wiodą niepewné rozумы. *GosłCast* 34.

»rzecz niepewna« (1): Rzeczy niepewne poruczywŷzy opátrżności Bożey. *WujNT* 792.

»niepewny z kaźdey strony« (1): Wŷzytki poŷtępki moye nie pewne s kaźdey ŷtrony *LubPs* R.

»niepewna wątroba« (1): Hepaticus, Który nie pewną ma wątrobę/ náruŷzoną yáką chorobą. *Mącz* 154d.

»niepewne zdrowie; na zdrowiu niepewny« [*w tym: niepewnego zdrowia* (2)] [*szyk 3:3*] (5;1): Myŷz domowa wybieżała. Ochotnie ŷwą goŷcią czciła/ [...] Iuż o teń [!] ŷtrách nic niedbaymy Hoynie ŷobie vżywaymy: [...] Myŷz wieŷniaczka iey odpowie/ Sioŷtro niepewne tu zdrowie. *BierEz* M3v; *Morbidus*, Chory/ wrzedliwy/ niepewnego zdrowia. *Mącz* 231d; *SienLek* 186; *RejZwierc* 124v *marg* [*idem*] Bbb3; *ZapKościer* 1587/71.

»niepewny żołądek« (1): *Mącz* 28d *cf* »zły a niepewny«.

Szeregi: »niepewny i niewarowny« (1): A Rzeczypoŷpolitey pożyteczno ieŷt miec takie przełożone/ ktorziby máiętnoŷc ŷwą mieli dobrze vgruntowaną: by záŷię/ ielliby niedoŷtáteczni ludzie/ ábo niepewną y niewárowną máiętnoŷc máiący [*fluxas possessiones habentes*] [...] niemuŷieli z rzeczy fámej poŷpolitey [...] zyŷku ábo pożytku iákiego ŷobie czynić. *ModrzBaz* 40v.

»zły a niepewny« (1): *Cacostomachus*, Kto zły á niepewny żołądek ma/ iż nie może dobrze trawić. *Mącz* 28d.

a. *Taki, który nie czuje się bezpieczny, który boi się czegoś albo o coś [czego] (2) : [człowiek jest] Swiata opuŷcicil [!], żywota wzgardziciel, wieczne ruŷzanie, nie pewny ŷmierci.* *BielŻyw* 135; *RejZwierc* 157v.

7. *Taki, który nie może powiedzieć, że jest o czymś przekonany [o czym] (1) : In multis vocabulis haerebam, Wątpilem nie powinien był o wielu słowach.* *Mącz* 152a.

Synonimy. **1.** *niegruntowny, omylny, podeŷrzany; 2. niejasny, nieznaný, tajemny, zakryty; 4. mdły, krechki, nieisty, niestateczny, słaby, zwątlony; 5. niestały, nietrwały, odmienny, przemijający; 6. zagrożony; 7. wątpiący.*

Cf PEWNY